

Hänvisningsskyltning

Manual

Manualen innehåller riktlinjer och vägledning för hänvisnings- och platsskyltning i natur- och kulturarvsområden.

Hänvisningsskyltar är de skyltar som visar vägen till platser i våra natur- och kulturarvsområden.

De kan hänvisa till en rastplats, toalett, sevärdhet eller liknande. De kan också användas för att visa i vilken riktning en led går. Även platsskyltar som talar om när besökaren kommit fram till målet är en typ av hänvisningsskylt.

Mallar för InDesign finns. Observera att mallarna måste redigeras beroende på mängden text för att de ska följa grundlayouten.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Förberedelser	3
Grundlayout.....	4
Hänvisningsskylt	5
Undantag: Hänvisningsskylt på förvaltningspråk.....	9
Undantag: Hänvisningsskylt för kulturområde.....	9
Piktogramskylt.....	10
Platsskylt.....	11
Undantag: platsskylt i trä	12
Ledmarkeringsskylt.....	13
Material och tryckteknik	15
Montering.....	16
Checklistor	17
Hänvisningsskylt	17
Piktogramskylt.....	18
Platsskylt.....	18
Ledmarkeringsskylt.....	19
Piktogramförteckning.....	20
Egna piktogram.....	25

Förberedelser

Innan skyltning bör en skyltplan göras för området. Den är bra att spara för att veta var skyltar finns i framtiden.

Inventera nuläget

Var sitter skyltar idag? Sitter de på rätt plats? Behövs alla? Är det något som saknas? Hur ser omgivningen runt skyltarna ut? Inventera inte bara hänvisningsskyltar utan ta även med till exempel vägvisning, informationsskyltar och ledmarkering. Mer om det finns i *Naturvägledningsplan för Örnsköldsviks kommun*.

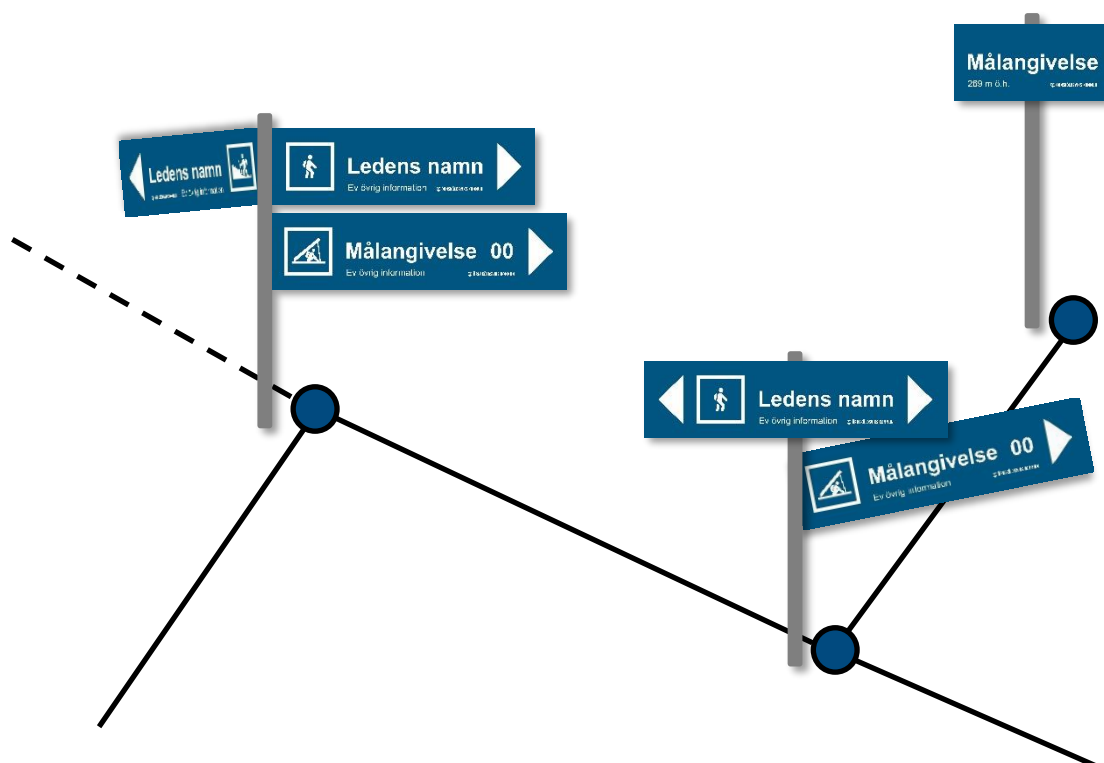
Gör en skyltplan

Gör en skyltplan utifrån förutsättningarna. Våga tänka nytt! Bara för att en skylt alltid suttit i ett stigkors betyder det inte att den måste sitta där.

Skyltar leder fram till så kallade "målangivelser". Det kan till exempel vara en rastplats, en sevärdhet eller ett vindskydd. De kan även visa hur en led går i stigkorsningar.

Skyltningen ska vara lättbegriplig och entydig. Använd därför samma namn, begrepp och piktogram i alla kanaler. Skyta hela vägen fram, hänvisningen får inte försvinna längs vägen.

Målangivelsens namn ska följa god ortsnamnsed enligt Kulturmiljölagen (1988:950). Raststugor, vindskydd och andra fysiska anläggningar ska alla ha ett platsnamn som bygger på detta.

Grundlayout

Manualen utgår från Naturvårdsverkets mall för hänvisningsskyltning. Skyltarna görs i InDesign.

Skyltens höjd är alltid 12 cm. Skylten kan vara max 100 cm lång. Om skylten är kortare än 100 cm måste mallen för InDesign redigeras för att avstånden ska stämma med grundlayouten.

Text

All text skrivs i teckensnittet Arial med inledande versal följt av gemener, så kallad versalgement.

Färg

Alla hänvisnings- och platsskyltar har samma blå färg som Naturvårdsverket:

CMYK: C 100, M 18, Y 0, K 51

PMS: 302

För text och piktogram används vitt:

PMS: -

CMYK: 0/0/0/0

Undantag

I Herrgårdsparken och Brynge kulturområde är skylten grön och tillverkad i metall.

Hänvisningsskylt

Mallar finns för InDesign. Alla mallar har färdiga fält för piktogram och text.

Riktningvisare och avsändare finns och ska inte ändras. De andra delarna av mallen måste däremot redigeras beroende på mängden text. Hjälptexter finns i mallarna.

Skylten delas in i olika fält:

Piktogram

Ett per skylt. Beskriver målet eller annan viktig information. Ska finnas med.

Målangivelse, avstånd och riktning

Målets namn och i vilken riktning det ligger, samt avstånd från skylt till mål. Ska finnas med.

Avsändare

För att det ska vara tydligt vem som är avsändare och som ansvarar för skyltningen ska Örnsköldsviks kommun stå som avsändare. Ska finnas med.

Övrig information

Om nödvändigt. Utrymme för eventuell extra information, exempelvis på annat språk än svenska.

Exempel

Piktogram Övrig information Målangivelse Avsändare Avstånd Riktningvisare

Marginaler

Marginalerna runt informationen är 22 mm. Även utrymmet mellan de olika fälten är 22 mm.

Piktogram

Varje skylt har ett piktogram. Manualen följer Naturvårdsverkets piktogram för skyltning. Piktogrammet beskriver målet eller annan viktig information.

Piktogrammet är 76 x 76 mm och har samma mörkblå botten som själva hänvisningsskylten. (Undantag finns, se förteckning.)

Flera piktogram finns i två versioner. De används till höger- respektive vänsterskylt. Observera att ett piktogram som bara finns i en version inte ska spegelvändas.

Alla piktogram finns i [Piktogramförteckning](#).

Om ett piktogram saknas

Använd Trafikverkets symbol och anpassa genom att göra den vit med blå botten. Om symbolen saknas hos Trafikverket går det att producera en egen. Se då till att den följer samma avskalade stil som Naturvårdsverkets piktogram.

Målangivelse och avstånd

Teckensnitt: Arial bold, 95 pkt (radavstånd 114 pkt). Färg: vit. Centrerad i höjdded.

Målangivelse är högerställd på vänsterskylt, vänsterställd på högerskylt.

Avstånd är vänsterställd på vänsterskylt, högerställd på högerskylt.

Avstånd uppges i kilometer utan förkortning (1,9) eller meter med förkortning (900 m) om kortare än 1 kilometer.

Undantag

Teckenstorleken är alltid densamma och ska inte ändras. När målangivelsen behöver mer än en rad läggs den på två rader och textfältet utgår från mitten av piktogrammen. All annan layout förblir orörd.

Mall för tvåradig skylt med eller utan övrig information finns för InDesign.

Riktningvisare och avsändare

Riktningvisare och avsändare finns i mallarna och ska inte ändras.

Använd Örnsköldsviks kommuns liggande logotyp i vitt som avsändare. Logotypen är vänsterställd på vänsterskylt, högerställd på högerskylt.

Övrig information

Teckensnitt: Arial regular, 40 pkt. Färg: vit.

Övrig information är högerställd på vänsterskylt, vänsterställd på högerskylt. Ligger på samma linje som piktogrammens underkant.

Fältet kan användas för att förtydliga en objektbeskrivning på engelska. Utrymmet kan också användas för alternativa namn eller stavningar.

*OBS! illustrationen är i skala 1:1,5.
Övriga illustrationer i manualen är
i skala 1:4 om inte annat anges.*

Undantag: Hänvisningsskylt på förvaltningspråk

Om målangivelsen är kopplad till kulturarv för något av de språk kommunen är förvaltningskommun för ska skyltning även finnas på det aktuella språket.

Skylten följer samma mall som tvåradig skylt med det svenska språket överst och förvaltningspråket under. Det följer Trafikverkets praxis.

Layout och marginaler är desamma.

Mall för förvaltningspråk med eller utan övrig information finns för InDesign.

Undantag: Hänvisningsskylt för kulturområde

I Herrgårdsparken och Brynge kulturområde sitter gröna skyltar i metall. Här föredrar vi metall som är ett tidsautentiskt material. Eftersom skyltarna är lackade i en dov grön nyans smälter de väl in i kulturarvsområden.

Skyltarna ifråga är vanliga i kulturarvsmiljöer. De finns att beställa från olika metallgjuterier. De skyltar vi valt att använda heter Vägvisare och de fästs med Fäste helt på stolpe Enkel. Stolpen avslutas med detaljen Knopp.

Texten skrivs med versaler och centreras på skylten. Teckensnittet är ett serifteckensnitt.

OBS! illustrationen är ungefär i skala 1:50.

Övriga illustrationer i manualen är i skala 1:4 om inte annat anges.

Piktogramskylt

Används när namn inte behöver anges.

Skylden har samma marginaler som hänvisningsskyltar, 22 mm mellan kant och information.

Om fler piktogram används på samma skylt sitter de ihop utan mellanrum och med överlappande vit ram. Riktningspilen sitter ihop med piktogrammet utan mellanrum.

Ingen ytterligare information finns på skylden.

Mallar för skyltar med 1–3 piktogram finns för InDesign.

Alla piktogram finns i [Piktogramförteckning](#).

Om ett piktogram saknas

Använd Trafikverkets symbol och anpassa genom att göra den vit med blå botten. Om symbolen saknas hos Trafikverket går det att producera en egen. Se då till att den följer samma avskalade stil som Naturvårdsverkets piktogram.

Platsskylt

Används för att tydliggöra att besökaren är framme vid målet.

Skylten är alltid 12 cm hög och kan vara max 100 cm lång och den har samma marginaler som hänvisningsskyltar, 22 mm.

Mall finns för InDesign. Observera att mallen måste redigeras beroende på mängden text.

Målangivelse

Teckensnitt: Arial bold, 95 pkt. Färg: vit. Placeras centrerad.

Avsändare

Örnköldsviks kommuns liggande logotyp i vitt. Finns i mallen och ska inte ändras.

Övrig information

Teckensnitt: Arial regular, 40 pkt. Färg: vit. Placeras vänsterställd.

Utrymme för eventuell extra information, exempelvis förtydligande på engelska eller om alternativa namn eller stavningar finns. Vid spår av landhöjningen bör fältet användas för objektets placering över havsnivån. (OBS! Meter över havet förkortas **m ö.h.**).

Undantag: platsskylt i trä

På vindskydd och raststugor sitter urfrästa träskyltar som platsskylt.

Layout

Skylten är alltid 12 cm hög och kan vara max 150 cm lång.

Materialet är ohyvlat trä. Ingen behandling av skylten behövs.

Målangivelse

Teckensnitt: Arial bold, 50 mm. Skrivs med versaler. Bokstäverna fräses ur träet med skarpa kanter. OBS! Ingen avfasning. Centrerad i både höjd- och sidled.

Övrig information

Objektets placering över havsnivån. Särskilt viktigt vid spår av landhöjning. (OBS! Meter över havet förkortas **m ö.h.**). Placeras till höger om målangivelsen och skrivs med samma teckensnitt men i gemener.

Ledmarkeringsskylt

Kan används i stigkors och liknande för att tydliggöra den namngivna led som passerar.

Ledmarkeringsskylt har samma marginaler och layout som hänvisningsskyltar, förutom att avståndsangivelsen inte är med. Mall finns för InDesign. Riktningssvisare och avsändare finns och ska inte ändras. De andra delarna av mallen måste däremot redigeras beroende på mängden text. Hjälptexter finns i mallarna.

Skylten delas in i olika fält:

Piktogram

Beskriver ledens svårighet. För vandringsled finns tre varianter, lätt, svår och för funktionshindrad. Alla varianterna finns i en höger- och vänsterställd version.

Högerställd på vänsterskylt, vänsterställd på högerskylt. Centrerad i höjddled.

Ledens namn

Teckensnitt: Arial bold, 95 pkt (radavstånd 114 pkt). Färg: vit. Högerställd på högerskylt, vänsterställd på vänsterskylt. Centrerad i höjddled.

Riktningssvisare och avsändare

Riktningssvisare och avsändare finns i mallarna och ska inte ändras.

Använd Örnsköldsviks kommuns liggande logotyp i vitt som avsändare.

Övrig information

Om nödvändigt. Utrymme för eventuell extra information, exempelvis på annat språk än svenska. Placeras vänsterställd på högerskylt, högerställd på vänsterskylt.

Undantag: dubbelriktad ledmarkeringsskylt

Ledmarkeringsskylt kan även vara dubbelriktad, med två riktningssvisare. Dubbelriktad skylt används bara om leden inte viker av i ett stigmors.

Layout

Piktogram, ledens namn och eventuell övrig information är vänsterställda. Avsändare är högerställd.

Alla marginaler är samma som för övriga ledmarkeringsskyltar.

Mall finns för InDesign och måste redigeras beroende på mängden text. Hjälptexter finns i mallen.

Material och tryckteknik

Skyltarna är tillverkade av ett kompositmaterial bestående av aluminium med polyetenkärna för både hänvisningsskyltar och platsskyltar. Skyltarna sorteras som brännbart vid destruering. Materialet heter Dibond och ska ha tjockleken 4 mm.

Text och symboler trycks med UV-LED-teknik. Det är en miljövänlig teknik utan lösningsmedel.

Undantag: hänvisningsskylt för kulturområden

I Herrgårdsparken och Brynge kulturområde är skyltarna tillverkade i metall och färgen är grön.

Se avsnitt [Hänvisningsskylt. Undantag: Hänvisningsskylt för kulturområde](#).

Utvecklingspotential

I dagsläget är det inte möjligt att trycka med reflekterande färg i ovan nämnda teknik. Fråga alltid tryckeriet om det är möjligt, och ändra i manualen när den möjligheten finns. All text och piktogram bör då tryckas med reflekterande färg.

Ovan nämnda kompositmaterial och tryckteknik är i dagsläget det mest hållbara alternativet. Det är viktigt att följa utvecklingen och ändra manualen när bättre alternativ finns.

Montering

Skyltarna monteras med flagghängning på rörstolpar av galvaniserat järn. Undantag är platsskylt och dubbelriktad ledmarkeringsskylt som monteras centrerat.

Om flera skyltar monteras på samma stolpe bör den skylt som visar längst bort placeras högst. Tänk även på att längre skyltar kan placeras högre upp än korta. Här måste det vara flytande riktlinjer av praktiska skäl. Gör det som ser bäst ut, men var konsekvent på alla stolpar inom ett och samma område!

Höjden på stolpen anpassas efter omgivningen, men den lägst sittande skylten bör vara 2 m ovan mark.

Fundament väljs efter behov och markens förutsättningar.

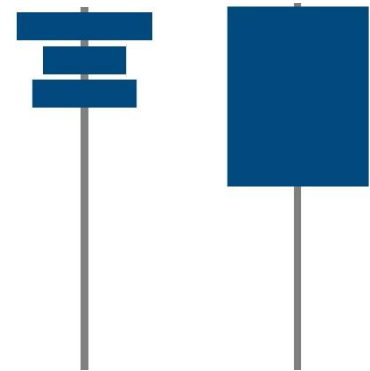
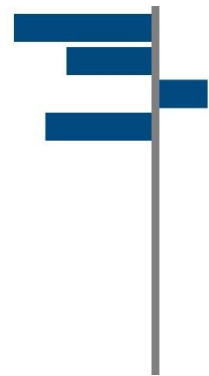
Undantag

Metallskylt

I undantagsfall kan kantbockade metallskyltar användas. Det kan exempelvis handla om att skylten är mycket utsatt för väder eller skadegörelse. Kantbockade skyltar monteras centrerat på stolpe.

Flera skyltar åt samma håll

I undantagsfall kan skyltarna tryckas på en gemensam platta. Det kan exempelvis vara om det är fler än tre skyltar på samma stolpe som ska sitta i samma vinkel.

OBS! illustrationerna är ungefär i skala 1:50.

Övriga illustrationer i manualen är i skala 1:4 om inte annat anges.

Checklistor

Hänvisningsskylt

Utförlig instruktion: [Hänvisningsskylt](#).

1. Piktogram

- Välj det piktogram som bäst beskriver målet.
- Ett per skylt.
- Är piktogrammet vänt åt rätt håll? Observera att alla inte är vändbara.

2. Målgivelse och avstånd

- Teckensnitt: Arial bold, 95 pkt. Färg: Vit.
- Centrerad i höjddled.
- Avstånd uppges i kilometer (utan km) eller i meter (med m) om kortare än 1 kilometer.

3. Riktningvisare och avsändare

- Riktningvisare och avsändare finns i mallarna och ska inte ändras.

4. Övrig information

- Teckensnitt: Arial, 40 pkt. Färg: Vit.
- Om objektet behöver förtydligas på engelska.
- Om alternativa namn eller stavningar finns.

5. Hör skylten till något av undantagen?

- Hänvisningsskylt på förvaltningspråk → se avsnittet [Undantag: hänvisningsskylt på förvaltningspråk](#).
- Hänvisningsskylt till kulturområden → se avsnittet [Undantag: hänvisningsskylt för kulturområde](#).

Piktogramskylt

Utförlig instruktion: [Piktogramskylt](#).

Finns följande information med?

- Piktogram. 1-3 per skylt.
- Riktning

Platsskylt

Utförlig instruktion: [Platsskylt](#).

1. Målangivelse

- Teckensnitt: Arial bold, 95 pkt. Färg: vit.
- Centrerad på skylten.

2. Avsändare

- Avsändare finns i mallen och ska inte ändras.

3. Övrig information

- Teckensnitt: Arial, 40 pkt. Färg: vit. Vänsterställd.
- Bör användas för objektets placering m ö.h. om spår av landhöjning finns.
- Om objektet behöver förtydligas på engelska.
- Om alternativa namn eller stavningar finns.

4. Hör skylten till ett undantag?

- Ska den sitta på vindskydd eller raststuga? → se avsnittet [Undantag: platsskylt i trä](#).

Ledmarkeringsskylt

Utförlig instruktion: [Ledmarkeringsskylt](#).

1. Piktogram

- Välj piktogram: lätt, svår eller för rörelsehindrad.
- Välj höger- eller vänsterriktad version.

2. Ledens namn

- Teckensnitt: Arial bold, 95 pkt. Färg: Vit.
- Centrerad i höjddled.

3. Riktningvisare och avsändare

- Finns placerade i mallen och ska inte ändras.

4. Övrig information

- Behöver namnet förtydligas på engelska?

5. Undantag:

- Dubbelriktad ledmarkeringsskylt med två riktningvisare se avsnittet [Undantag: dubbelriktad ledmarkeringsskylt](#)

Piktogramförteckning

Naturvårdsverkets piktogram

Observera att Naturvårdsverket vanligen uppdaterar piktogramförteckningen en gång per år.

AKTIVITET

A_01.

A_02.

A_03.

A_04.

A_05.

A_06.

F_01.

FÖRBUD

F_02.

F_03.

F_04.

F_05.

F_06.

F_07.

F_08.

INFORMATION & HÄNVISNING

F_09

F_10.

F_11.

F_12.

F_13.

I_01.

I_02.

I_03.

I_04.

I_05.

I_06.

I_07.

I_08.

I_09.

I_10.

I_11.

I_12.

I_13.

I_14.

I_15.

I_16.

PIKTOGRAM FÖRKLARING

A = AKTIVITET

- A_01. Badplats
- A_02. Fiske
- A_03. Fågelskådning
- A_04. Utsiktstorn
- A_05. Utsiktstorn
- A_06. Paddling

F = FÖRBUD

- F_01. Förbudsskylt
- F_02. Fiskeförbud
- F_03. Parkeringsförbud
- F_04. Rökning förbjuden
- F_05. Vadförbud

- F_06. Förbud att bryta kvistar
- F_07. Förbud att plocka växter
- F_08. Ankringsförbud
- F_09. Förbud drönare
- F_10. Förbud fyrhjuling
- F_11. Hundförbud
- F_12. Lämningsförbud
- F_13. Trampa inte på växterna

I = INFORMATION & HÄNVISNING

- I_01. Botanisk sevärdhet
- I_02. Bro
- I_03. Brygga
- I_04. Café

- I_05. Eldplats
- I_06. En låga, fallna träd
- I_07. Fornminne
- I_08. För funktionsnedsatt
- I_09. Geologisk formation
- I_10. Hotell
- I_11. Information
- I_12. Kulturminne
- I_13. Käll/dricksvatten i vattendrag
- I_14. Naturhamn
- I_15. Rastplats
- I_16. Raststuga

INFORMATION & HÄNVISNING, FORTS.

I_17.

I_18.

I_19.

I_20.

I_21.

I_22.

I_22b.

I_23.

I_24.

I_25.

I_26.

I_27.

I_28.

I_29.

I_30.

I_31.

I_32.

I_33.

I_34.

I_35.

I_36.

KÄLLSORTERING

I_37.

I_38.

I_39.

I_40.

I_41.

K_01.

K_02.

K_03.

K_04.

K_05.

K_06.

K_07.

K_08.

K_09.

PIKTOGRAM FÖRKLARING

I_17. Sevärdhet
 I_18. Skötbord
 I_19. Torrdass
 I_20. Tältplats
 I_21. Vandrarhem
 I_22. Vindskydd
 I_22b. Rastskydd
 I_23. WC
 I_24. Entréplats
 I_25. Renskötselområde
 I_26. Försäljning
 I_27. Båtupptagning
 I_28. Restaurang

I_29. Sittlift
 I_30. Färjeläge
 I_31. Bastu
 I_32. Barn och unga
 I_33. Slask
 I_34. Tvättplats
 I_35. Viste
 I_36. Plats för hund att dricka vatten
 I_37. Medhavd matsäck
 I_38. Sälskådningsplats
 I_39. Hyrstuga
 I_40. Vattenfall
 I_41. Ved

K = KÄLLSORTERING
 K_01. Glas
 K_02. Kompost
 K_03. Metall
 K_04. Papper
 K_05. Sopor/sopstall
 K_06. Sopsortering
 K_07. Sopstall engångsgrill
 K_08. Plast
 K_09. Glas ofärgat

**KÄLLSORTERING, LEDE
FORTS.**

PIKTOGRAM FÖRKLARING

K_10. Glas färgat

L = LEDE

- L_01. Cykelled, höger
- L_02. Cykelled, vänster
- L_03. Mountainbikeled, höger
- L_04. Mountainbikeled, vänster
- L_05. Ridled, höger
- L_06. Ridled, vänster
- L_07. Riktungsvisare, höger led
- L_08. Riktungsvisare, vänster led
- L_09. Skidspår, höger
- L_10. Skidspår, vänster
- L_11. Skoterled, höger

- L_11b. Skoterled, vänster
- L_12. Stig/led för funktionsnedsatt, höger
- L_13. Stig/led för funktionsnedsatt, vänster
- L_14. Vadställe
- L_15. Vandringsled lätt, höger
- L_16. Vandringsled lätt, vänster
- L_17. Vandringsled svår, höger
- L_18. Vandringsled svår, vänster
- L_19. Snorkelled
- L_20. Hundspann
- L_21. Överfartsbåt
- L_22. Linbana

N = NÖDTILLFÄLLEN

- N_01. Brandsläckare
- N_02. Nödutgång, höger
- N_03. Nödutgång, vänster
- N_04. Nödtelefon
- N_04b. Nödtelefon blå
- N_05. Raststuga med nödtelefon
- N_06. Rastskydd med nödtelefon
- N_07. Återsamlingsplats

P = PÅBUD

- P_01. Busshållplats
- P_02. Cykelparkering
- P_03. Endast personal

PÅBUD, FORTS.

P_04.

P_05.

P_06.

P_07.

P_08.

P_09.

P_10.

P_11.

P_12.

P_13.

P_14.

P_15.

P_16.

SPRÅK

S_01.

S_02.

S_03.

S_04.

S_05.

VARNING

V_01.

V_02.

V_03.

V_04.

V_05.

PIKTOGRAM FÖRKLARING

- P_04. Fiskekort krävs
- P_05. Kopplingstvång för hund
- P_06. Tågstation
- P_07. Parkering
- P_08. Parkering buss
- P_09. Parkering husvagn
- P_10. Parkering rak uppställning
- P_11. Parkering sned uppställning
- P_12. Parkering ficka
- P_13. Hästparkerings
- P_14. Parkering bil
- P_15. Stäng grinden
- P_16. Helikopter

S = SPRÅK

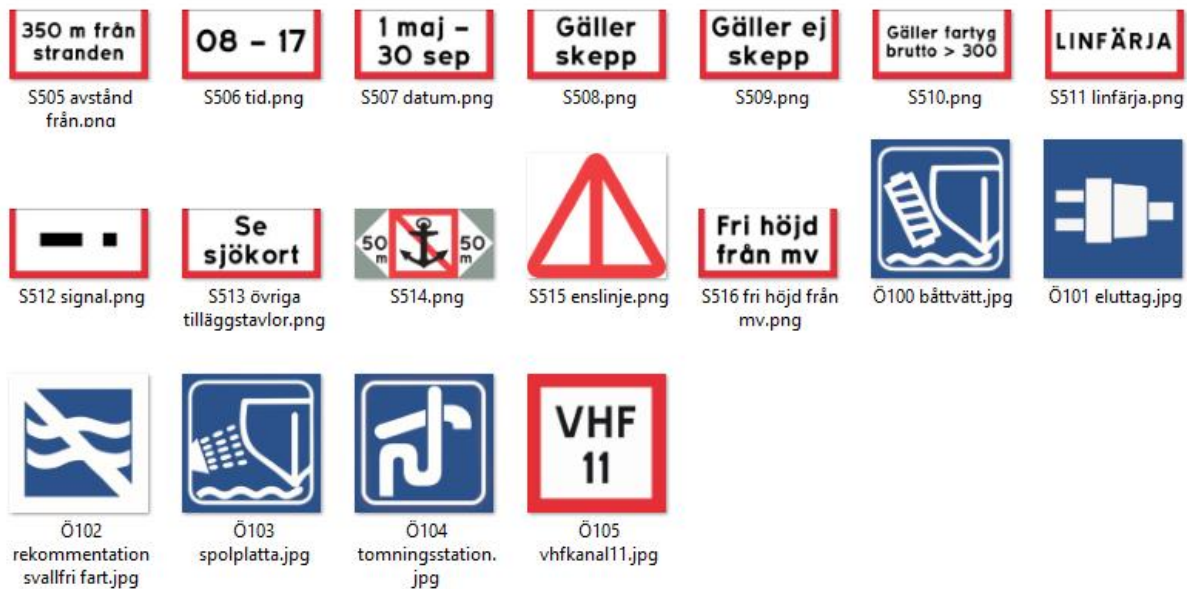
- S_01. Engelska
- S_02. Svenska
- S_03. Tyska
- S_04. Samiska
- S_05. Finska

V = VARNING

- V_01. Halt väglag
- V_02. Varning fallande träd
- V_03. Varning stup
- V_04. Svag is
- V_05. Led över is

Transportstyrelsens sjövägmärken

Egna piktogram

I de fall fungerande piktogram saknas kan vi skapa egna. De ska följa Naturvårdsverkets layout i färg och form.

Stugby

Utegym

Kyrka

Gästhamn

Örnsköldsviks kommun

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Manualen producerad: 2020

Denna naturvårdssatsning har medfinansierats genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen i Västernorrland.

